

Свештеник И. Жиров

УЧЕЊЕ СВЕТОГ ЈОВАНА ЗЛАТОУСТОГ О ГРЕХУ ОСУЂИВАЊА БЛИЖЊИХ

„Не судите да вам се не суди“ (Мт. 7, 1). Ако ми не учинимо ни један други грех, ипак, само овај један нас може однети у геену преисподњу: јер тако ми строго осуђујемо туђе грехе, а у свом оку не видимо брвно (Мт. 7, 3); толико ми времена свог живота проводимо у обеодањивању и осуђивању туђих грехова. И скоро да нећеш наћи, како међу мирјанима тако и међу монасима и клирицима, ко је слободан од овога греха, а ни један се не обазире да се на њега односи овај укор: „Јер каквим судом судите, онаквим ће вам се судити; и кавом мером мерите, онаквом ће вам се мерити“ (Мт. 7, 2). И не обазире се на чињеницу да тај грех подводи таквој кривици, а ниуколико не пружа задовољство, ми се сви, ипак, приклањамо злу, као да се трудимо и ревнујемо да уђемо у огањ вечни, не једним, но многим путевима.

„Не судите да вам се не суди“. И шта? Зар није дужност осуђивати — грешника? Да; и Св. Павле то исто говори, или још боље, Христос кроз Павла говори: „А ти, зашто осуђујеш брата свога? Ко си ти што осуђујеш туђег слугу?“ (Рм. 14, 10, 4). И опет: „Зато не судите ништа пре времена, докле не дође Господ ...“ (I Кор. 4, 5). Како онда схватити овог истог апостола кад на другом месту каже: „Покарај, запрети, поучи...“ (II Тим. 4, 2)? И још: „Оне који греше покарај пред свима...“ (I Тим. 5, 20). На исти начин и Христос Петру каже: „... иди и покарај га међу собом и њим самим... ако ли те не послуша, узми са собом још једнога или двојицу;... ако ли њих не послуша, кажи Цркви“ (Мт. 18, 15—17). Због чега је Он поставио градацију многих обличавања, и не само обличавања, него и казни, јер онога који не послуша Цркву, таквога сматрај за безбожника и цариника (Мт. 18 : 17)? Са кавим је онда циљем дао апостолима (Мт. 18 : 18) кључеве? Јер, ако они не буду судили, кључеви немају никакву важност и према томе узалуд су примили власт задржавања и отпуштања греха. Са друге пак стране, ако би било тако, у Цркви би дошло до растројства и грађанских заједница и обитељи манастирских; тако би се зло све више и више ширило, ако господар не суди слуги, господарица слушкињи, отац сину и пријатељ пријатељу. Та шта говорим: друг друга. — Чак и ако непријатеље не осуђујемо, никада нећемо бити у стању да разрушимо неправду и то би изазвало неред. Шта, пак, значи до сада речено, размотримо пажљиво. Силу

овога закона за оне који имају здрав разум Спаситељ нарочито наглашава речима: „А зашто видиш трун у оку брата својега, а брвно у оку своје не осјећаш?” (Мт. 7, 3). Ако се ово објашњење било коме од малодушних и даље учини нејасним, потрудићу се да га поново разјасним. Управо овде, како ми се чини, Спаситељ није заповедио свима, без изузетка, да никад не суде за грехе, него само онима који, будући и сами заражени безбројним гресима, осуђују друге за било какве, мало важне поступке. По моме мишљењу, овде Христос указује на Јудејце, који, будући да су били зли осуђивачи својих ближњих, у неким мало важним поступцима, док сами несвесно чине велике грехе, због чега Господ, прекоревачујући их, при крају Еванђеља каже: „Него везују бремена тешка и незгодна за ношење и товаре на плећа људска; а прстом својим неће да их помакну” (Мт. 23, 4). И још: „Дајете десетак од метвице и од копра и од кима, а остависте што је претежније у закону: правду и милост и веру” (Мт. 23, 23). У ствари, Он и даје закон о овоме. И апостол Павле није свима Коринћанима забранио да суде, без изузетка, него ће судити само највиши, мада су њихови преступи јавни; исто тако, не забрањује свима да исправљају оне који сагрешисе тајно и скривено, а не јавно. Уз то, не забрањује он то свима без разлике, него само ученицима који су тако поступили у осуди својих учитеља, као и онима који су и сами кривци за безбројна сагрешења, а клевету невиних. На то и Христос указује, и не само да једноставно указује већ подстиче још велики страх и укорева и прети великом одмаздом: „Каквим судом судите — рекао је Он — онаквим ће вам се судити” (Мт. 7, 2); тј. ти не оуђујеш другога, него себе самога подвргаваш страшном суду и строгом испитивању. Јер, пошто опраштање наших грехова првенствено од нас зависи, тако је исто и са осудом: ми одређујемо извесну меру нашој осуди. Није дужност прекоревати или ружити, него уразумивати; не оптуживати, него саветовати; не гордо нападати, но с љубављу исправљати, због тога што не ближњег, него самога себе предајеш жестокој казни.

Видиш ли како су те заповести и лаке, дајући велика блага покорнима, и обратно, причињавају велико зло непокорнима? Јер онај који својим ближњима опрашта грехе, не толико њега, колико самога себе, без напора ослобађа кривице; и онај који милостиво и снисходиво разуме и схвата туђе преступе, на исти начин поставља велики залог опрштаја за самога себе. „А шта — кажеш ти — ако неко учини прељубу, зар нисам ја дужан да кажем да је прељуба зло и зар нисам дужан да исправим прељубника?” Тачно, али не на непријатељски начин, као непријатељ, подвргавајући га казни и осуди, него као лекар, дајући исцељење. Спаситељ није рекао: не напуштај грешника, него не суди, тј. не буди жестоки судија; сем тога, то је речено не о јавно забрањеним и великим гресима, него о оним гресима који се и не сматрају гресима. Зато је и рекао: „А зашто видиш трун у оку брата својега?” (Мт. 7, 3). Многи управо тако поступају: видећи монаха који има сувишну одећу, обично му супротстављају закон Господњи, мада и сами чине безбројне крађе и свакодневно зеленаше; или видећи да он употребљава сувишну храну, постају злим објављивачима тога, премда сами свакодневно пијанче и преједају се, не знајући да кроз такво понашање, уз своје грехе припремају себи велики огањ, лишавајући се сваког оправдања. А по-

што је теби самом дужност да своје поступке темељно испиташ, онда си ти сам први узрочник овога закона, будући да тако строго судиш о поступцима ближњег. Зато не сматрај за неправду, кад сам себе будеш подвргао таквом истом испитивању: „Лицемере, извади најпре брвно из ока својега” (Мт. 7,5). Овде Спаситељ жели да покаже велико противљење и гнев према онима који осуђују ближње. Јер, када хоће да објави тежину било каквог греха, Он то обично учини укором. Тако исто Христос са негодовањем говори слуги који од свога друга потражује сто динара: „Зли слуго, сав дуг онај опростио сам ти . . .” (Мт. 18, 32): исто тако и овде употребљава реч „ЛИЦЕМЕРЕ”. Строги суд о ближњем не показује добру жељу, него завист, мада онај који суди има обличје човекољубља, ипак је у ствари испољена крајња злоба, јер такав није достојан да буде чак ни ученик, а полаже право да заузме место учитеља и подвргне ближње изобличавању и срамоти. Зашто га је Христос назвао лицемером? Ако је такав толико строг у односу према другим да чак и мале преступе види, због чега је онда толико несавестан према себи да чак не примећује ни велике грехе своје? „Извади најпре брвно из ока својега” (Мт. 7, 5)! Тако, видиш да Спаситељ не забрањује суд, него вели да човек прво треба да извади брвно из сопственог ока и тек онда да исправља туђа сагрешења. Јер сваки боље зна своје него туђе и боље види веће него мање и, најзад, више воли самога себе него ближњег. Зато, ако тако судиш другима у доброј намери, желећи им добро, онда прво пожели себи добро, јер је твој грех и већи и виднији; ако пак не радиш корисно за себе самог, онда очигледно и самоме брату своје не судиш из добротољубља према њему, него из зависти, јер желиш да га осрамотиш. Ако њему ипак треба да се суди, онда нека то учини неко ко није ни у чему сличном погрешно, а не ти! Не може, каже Господ, бити судија онај који је и сам у истоме кривац. И ти се чудиш да је Он установио овај закон, мада га је и разбојник на крсту признао и изразио мисао Исуса Христа у својим речима упућеним другом разбојнику: „Зар се ти не бојиш Бога, кад си и сам осуђен тако” (Лк. 23, 40)? А ти не само да не вадиш своје брвно него га и не видиш; напротив, трун код другог, не само да видиш него и осуђујеш. Зато, ако је рђаво не обраћати пажњу на своје грехове, онда је два-три пута лошије судити другима, имајући у сопственим очима брвно и не осећајући од њега никакав бол; грех је тежи од брвна.

И тако, заповест коју је дао Спаситељ има следећи смисао: онај који је подложен и сам многим пороцима, не може да буде строги судија погрешкама других људи, нарочито ако су оне мало важне: у ствари, Христос не забрањује укоравање и исправљање, него запуштање својих личних грехова и устајање против туђих. Тиме би се много допринело умножавању зла и порочности; јер који је навикао да занемарује своје велике преступе и строго суди о малим и безначајним погрешкама других, трпи двојаку штету: како због немарности према својим гресима, тако и због тога што поткрепљује непријатељство и завист, подстичући се свакодневно на крајњу жестину и немилосрдност.

Каква је корист ако се уздржавамо да не једемо птице и рибе, а своју браћу угризамо и мучимо? Клеветник мучи братовљево тело и злоставља ближњег. Зато и Павле са укором каже: „Али ако један другог уједате и прождирете, гледајте да се међусобно не истребите”

(Гал. 5, 15). Ти ниси зарио зубе у тело ближњегга, него си зарио у његову душу злу реч, ранио си је клеветама, учинио си хиљаду зала и себи и њему и многим другима, јер, осуђујући ближњегга, ти си и онога који те слуша учинио неваљалим и злим. Ако је тај који те слуша грешник, постаће безбрижан, пошто је пронашао себи саучесника у греху; а ако те слуша праведник — пашће у гордост и надимаће се ради туђег греха, имајући повод да високо мисли о себи. Уз то, нанео си штету и целој Цркви, јер они који чују твоје речи неће осуђивати грешника, него ће поразно клеветати сав хришћански род. Није се чуло да су неверници говорили ко је блудник или развратник; али уместо кривца, они ће осуђивати све хришћане.

Затим, ти си дао повода унижавању Божије славе, зато што се име Божије слави када ми живимо добро, а када грешимо, на њега се хули и оно се каља. Као четврто, ти си посрамио онога о коме проносиш лош глас, стварајући од њега још бестиднијегга, а чинећи и себи непријатеља и противника. Пето: себе самог си удостојио ружења и кажњавања заузевши се за таква дела која ти никако не служе на част. Нико не каже: „Ја бих клеветао онда ако бих говорио неистину; али, ако говорим истину, то већ није оговарање.“ Ако би у твојој клевети и била истина, опет је она преступна. Фарисеј, оговарајући цариника, истину је рекао, али он од тога није имао користи. Реци ми, зар није цариник у ствари био и грешник? Свако види и зна ко је цариник, али поред свега тога је фарисеј због осуде све изгубио.

Желиш ли да исправиш брата? Заплачи, помоли се Богу, посаветуј га, замоли, дај му поуку насамо. Тако је и Павле радио: „Да ме опет кад дођем не понизи Бог мој код вас, те не заплачем за многим који су прије згрешили и нису се покајали за нечистоту и блуд и разврат што починише“ (II Кор. 12, 21). Покажи љубав према грешнику; увери га да му о учињеном греху напомињеш из усрдности и бриге за њега, а не из разлога што желиш да га осудиш; поклони му се до земље и целивај у чело, ако толико искрено желиш да му помогнеш. Тако често поступају и лекари: тврдоглаве болеснике они запиткују и тако их приморавају да приме спаситељно лечење. Тако и ти поступи: покажи свештенику рану и то ће бити доказ да ниси равнодушан и да се стараш и трудиш за ближњегга. Но, саветујем ти да се не клониш само опадача него и оних који њих слушају и да подражаваш пророку који каже: „Ко тајно опада ближњегга својегга, тога изгоним“ (Пс. 101, 5). Реци ближњем: уколико желиш било кога да похвалиш — спреман сам да чујем. Ако, пак, желиш да оклеветаш, заграђујем пролаз твојим речима, зато што не могу да прихватим нечистоту и пометњу. Каква ми је корист ако сазнам колико је неко зао човек? Напротив, отуда долази највећа штета и губитак. Реци му још: позабавимо се својим личним гресима и бригама о томе, како ћемо одговорити за своје грехе и ту радозналост обратимо на свој живот. Какво извинење или опроштај треба да очекујемо када о своме и не размишљамо а о туђем се толико интересујемо? Колико је недолично и срамно у пролазу завиривати у туђу кућу и гледати шта је у њој, толико је неблагодарно бити радознао о туђем животу. Смешно је што они који тако живе и не воде бригу о својим делима, када откривају неке тајне, моле и преклињу оне који их слушају да су починили дело достојно осуде. Ако ти другога мо-

лиш да не препричава, колико је онда неумесно што ти њему говориш о томе? Реч је била у твојој власти, а ти, предавши је другоме, трудиш се око њене тајности! Ако већ желиш да се она не преноси другоме, онда је и сам не препричавај! А пошто си ти већ поверио реч другоме на чување, онда је залуд и непотребно заговарати и молити другога да чува оно што си ти пренео речима!

Да ли је пријатно опадати? — Није, пријатно је не опадати. Опадач је неспокојан, бојазнив и подозрив, раскајава се и угриза за језик, страхује и дрхти да ће реч која је од њега потекла и међу многе се разнела навући на све којима је поверена велику опасност и произвести изненадна и погубна непријатељства. Ако који буде чувао реч у себи, живеће у миру и спокојству. „Ако си чуо реч — каже премудри — нека умре с тобом: не бој се, неће те растргнути“ (Сир. 19, 10). Шта значи: нека умре с тобом? — Сакриј је, закопај и не дозволи да изађе, нити да се покрене, као да је није ни било. Но, највише се труди и не допуштај да ти говоре рђаво о другима. А ако некада и чујеш нешто рђаво, удави, умртви речено; предај забораву, као да ниси ни чуо; тако ћеш проводити садањи живот веома мирно и безопасно. И сами опадачи, када сазнају да су нам одвратнији од оних које они оговарају, било кад ће напустити ту лошу навику, исправљајући се од свога недостатка и почеће да хвале друге, а нас ће прогласити својим спасиоцима и добротинитељима. У ствари, као што су добра реч и похвала почетак дружења, тако су оговарање и клевета почетак и повод непријатељства, мржње и хиљаду расправа. И ништа друго нас толико не подстиче на занемаривање својих поступака колико интересовање и распитивање о туђим делима, јер који воли сплетке и распредање о туђем животу заборавља старање о сопственом. Пошто он све своје старање користи на распредање о туђем, онда све оно што се односи на њега самог, по неопходности остаје у немару. Било би веома добро ако би ти све време употребио на старање и расуђивање о сопственим гресима и направио било какав успех, али пошто се ти упорно стараш о туђем, када ћеш онда размислити о својим личним недостацима?

Избегавајмо клеветања, знајући да је то стварна пропаст и клопка од ђавола која је намештена његовим лукавством. Ђаво нас је довео до те навике да се не бисмо бринули о себи самима него предали и подвргли себе страшној одговорности. Али зло није само у томе што ћемо ми дати извештај у својим речима, него и у томе што ћемо кроз њега сопствене грехе учинити тежим и лишити себе сваке извине. Који строго испитује туђе, тај неће примити никакво снисхођење за сопствено, зато што ће Бог произнети суд сходно не само својству наших престапа него и твоје суду о другима. Зато он и напомиње „не судите да вам се не суди“ (Мт. 7, 1), јер се тамо — на суду — неће јавити онакав какав је био, него ће примити веће и неизбежно отежавање од твог престрогог суда о ближњем. Као што човекољубиви, кротак и снисходљив човек битно умањује тежину грехова, тако и жестоки, сурови и неумоливи човек много додаје својим греховима. Истргнимо из својих уста сваку клевету, знајући да, ако почнемо јести и пепео, ни од таквог строгог живота нећемо имати никакве користи ако се не будемо уздржавали клевете, зато што „не погани човека што улази у уста, него што излази из уста оно погани човека (Мт. 15, 11). Ако би неко почео да чисти у

време када ти пролазиш, реци ми, не би ли га укорио због тога? Тако поступи и са клеветником; јер чак и задах смећа не напада толико наша чула колико приче које руже ближњег и разоткривају нечисти живот, жалосте и помућују душу оних који слушају. Уздржавајмо се од клевете, псовања, хуле и немојмо клеветати ни ближње, а ни Бога, као што су многи дошли до таквога безумља, па су свој језик, од ближњих, окренули псујући и на Господа.

Не знам одакле је у људе ушла та болест: постали смо брбљиви; у нашој души се ништа не задржава. Спремни смо на оптужбе, брзи смо у осуди. Ако не учинимо ни једно друго зло, оно једно је довољно да нас погуби и одведе у геџну и начини нам хиљаду беда. А да би то јасније схватио, послушај пророка који каже: „Седиш и говориш на брата својега” (Пс. 50, 20). Кажеш, не ја него неко други. Не — него ти! Кад ти не би говорио, други не би слушали; а ако би и чули, не би ти био кривац у греху. Недостатке ближњих је потребно умањити и прикривати, а ти под изговором добротинства износиш их на видело, постајући тако, ако не опадач, оно препричавач, брбљивац. Заједно са њим срамотиш и самога себе а да то и не осећаш! Погледај колико зла произилази отуда: гневиш Бога, огорчаваш ближњег, сам себи навлачиш осуду. Ниси ли чуо шта апостол Павле каже о удовицама: „А уз то се уче и нераду, скитајући по кућама; и не само нераду него су и језичаве и радознале, па говоре што не треба” (I Тим. 5, 13). Нема ничега толико неприличног женама, као разбирање туђих дела — и не само жени, него и мушкарцу; то је највећи знак бестидности и безочности. Зато, чак и када поверујеш у оно што је испричано о твоме брату, немој препричавати, мада је још боље да не поверујеш.

Труди се увек о себи, притегни се, да не будеш осуђен од Бога. Бој се, да не будеш осуђен и за оговарање. Не можеш рећи: „Бог ме неће осудити за оговарање”, а твоје је дело оговарање. Зашто шириш гласине? Зашто умножаваш зло? Оно нас може погубити. Зато нам Христос и каже: „Не судите да вам се не суди” (Мт. 7, 1). Али ми уопште о томе не размишљамо, нити нас фарисејев пример уразумљује. Он је истину рекао: „Нисам као овај цариник”; рекао је онда када га нико није слушао, а ипак је био осуђен (Лк. 18, 11). Ако је он био осуђен рекавши истину и то онда када га нико није чуо, каквој ће муци бити подвргнути они који свуда препричавају лаж или препричавају оно у што сами нису сигурни, слично језичавим женама? Шта ће они трпети? Стаavimo на своја уста врата и ограду. Од оговарања је потекло мноштво зла: растуриле су се породице, дружине су разрушиле своје свезе, и хиљаду других невоља је произашло. Не труди се, човече, да сазнаш оно што се тиче ближњег. Али ти, који опадаш, ти имаш тај недостатак.

Боље је да Богу говориш о својим делима — и то неће бити недостатак, но добитак; говори о својим делима искреним и правдољубивим пријатељима, на које се ослањаш, да би се они молили за опроштење твојих греха. Будеш ли говорио о туђим делима, нећеш имати никакве користи, никаквог добитка, него штете; будеш ли исповедао своја дела пред Господом, примићеш велику награду. „Рекох — каже псалмопевац, исповедам Господу преступе своје; и ти скиде с мене кри-

вицу греха мојега" (Пс. 32, 5). Желиш ли да осуђујеш? Осуђуј самога себе; нико те неће осуђивати будеш ли сâм себе осуђивао; али ће те осуђивати не будеш ли кривио самога себе; осудиће те не будеш ли судио самом себи; осуђиваће те ако будеш жалио себе самог. Да ли си некад видео да се ко у гневу раздражује или чини себи нешто непромишљено? Размисли овог часа о својим делима; тада нећеш сувише ни ближњега оговарати и осуђивати, док ћеш себе избавити греховног терета.

Тако ћемо се уклонити и овога греха, те нећемо више вређати ближње ни речима, ни делима. Није Господ рекао: ако ти пред народом будеш прогонио ближње и доводио их пред суд, бићеш крив; него је просто рекао: ако будеш рђаво говорио, макар и пред појединцем и тада ћеш на себе навући осуду. Чак и када би била истина оно што преносиш о ближњем и ако си ти у то потпуно сигуран, опет подлежеш казни. Јер неће ти Бог судити због онога што је неко други учинио, но због твога оговарања: „због својих речи бићеш осуђен" (Мт. 12, 37). Онај који је сагрешио има над собом Судију. Зато ти не преузвисуј себе чашћу која припада Јединородном, којем је прододређен престо суда.

Желиш ли и ти да будеш судија? — Постоји такав суд, који ти је доступан и од кога можеш имати користи, не излажући се ни мало осуди. Постави у својој савести за судију свој разум и пред његов суд изнеси сва твоја безакоња; испитај све грехове своје душе и врло строго затражи од њега подробен извештај рекавши јој: зашто си се усудила да чиниш то и то? Ако се она буде извлачила и наводила друга дела, реци јој: не оптужујем те за туђе грехове, нити си дужна за њих да ми одговараш; шта је теби до тога, ако је неко други рђав? Зашто си ти сагрешила у овоме и ономе, томе или томе? Одговори, не позивај се на друге; погледај своја дела, а не туђа! — Таквим испитом је чешће води у овај подвиг самоосуђивања.

Теби, човече, није заповеђено да друге осуђујеш, него да гледаш на себе; због чега ти присвајаш Господње дело? Суд је њему својствен, а не теби. „Зато не судите ништа пре времена, докле не дође Господ, који ће и осветлити што је сакривено у тами и објавити намере срца; тада ће бити свакоме похвала од Бога" (I Кор. 4, 5). Како, зар ни учитељи нису дужни да то учине? Дужни су, ако је реч о греховима при исповести, у погодном време и то скрушено и саосећајно, а не надмено и гордо. У поменутом цитату апостол не говори о исповеђеним греховима, него о схватању потребе да се они исповеде, а да се при томе не осуђују други. О томе може без грешке судити Онај који ће судити и скривене наше потребе и сâм одредити, који су од њих подложни већој, а који мањој казни или награди, док ми судимо само по спољашњости. Ако ја, каже апостол, не могу тачно знати у чему сам и сâм грешан, на основу чега сматрам себе достојним да могу другима приговорити? Потпуно тачно не знам ни своја дела, како онда могу да судим о другима? Ако тако апостол Павле мисли о себи, колико тек то важи за нас? Апостол Павле овако говори не због тога да би показао своју равнодушност, него да би нам показао да чак и ако би неко био слободан од греха, ни такав није достојан да суди о животу других.

Ми се често не усуђујемо рећи ни обичну реч за заједничке оце — свештенике, али слушајући кад их грде или псују, како хришћани, тако и нехришћани, не затварамо уста онима који тако мисле и говоре, нити их укоревамо и спречавамо да говоре; камо среће да и ми сами нисмо први ти који их осуђују! Сада чак ни од неверујућих не чујемо такве поруге и карања какве су против претпостављених изнели они који вероватно припадају верујућима и који су у заједници са нама. Треба ли онда и после свега испитивати одакле је произашла толика небрижност и немар према благочестивости, када смо и сами тако непријатељски расположени према нашим оцима? Нема, ничега нема што би толико могло да растроји и разруши Цркву, или још боље, нема ничега другог, што би тако лако могло да то учини него када ученик са учитељем, или деца са родитељима, потчињени са претпостављенима не живе у присном јединству.

Ко оговара брата, тај се удаљава од читања Божанственог Писма; „А безбожнику рече Бог: зашто казујеш уредбе моје и носиш завет мој у устима својим?“ — каже Бог, наводећи узрок додаје: „Седиш и говориш на брата својега, сина матере своје опадаш“ (Пс. 50, 16 и 20); а ти, осуђујући духовног оца, сматраш себе достојним да улазиш у свештено предворје? Са чим је то сагласно? Ако се они који карају оца или мајку кажњавају смрћу (Изм. 21, 16), каквој казни подлежу они који карају оне који су неопходнији и важнији од родитеља? Зар се такав не плаши да ће земља, раставивши се, живог да га прогута; или муња, слетевши с висине, да сажеже његов језик богохулни? Зар ниси чуо шта је претрпела Мојсејева сестра када је почела говорити против челника, због чега је постала нечистом и губавом, испаштајући крајњу безочност, без обзира на то што се њезин брат молио и клечао пред Богом, она није добила опроштај. А она је, међутим, овог светитеља (Мојсеја) код реке сместила у котарицу, бринући се о његовом васпитању и трудећи се око тога да му мати буде и дојкиња, како дете не би било васпитано на рукама туђинке, а доцније предводила је скуп жена, као што је и Мојсеј водио људе, подносећи са њим све невоље. Мада је била Мојсејева сестра, ништа од тога није јој помогло да избегне Божији гнев за њезино опадање; и Мојсеј, који је умолио Бога за народ, који чињаше неизрециве прљавштине, није могао за сестру умолити Господа, премда је молио и клечао, него је чак и укор добио — а све то да бисмо ми схватили колико је велико зло нападати челнике и осуђивати живот других.

Заиста, у тај дан будућег суда Бог ће нам судити не само за оно у чему смо ми грешили но и за то што смо друге осуђивали и често грех који је по своме својству лак — постаје тежи и неопростивији од онога када онај који греша осуђује другога.

Фарисеј, мада сам није ни у чему сагрешио, живео је праведно и могао је указати на многа своја добра дела; али због тога што је он тако осудио цариника, као грабљивца, користољупца и незаконог човека, потпао је таквој кривици да га очекује већа казна него што му је припадала. Ако сам пак није учинио никакав грех, него је само обичним речима осудио другога грешника, који је у потпуности упознат са својим безакоњем и за то заслужио такву казну, онда ми који свако-

дневно много грешимо а ипак осуђујемо друге за њихов мало познати или непознати живот, бићемо подвргнути оштрој казни, да се никада нећемо удостојити никаквог опроштаја: „Каквим судом судите, онаквим ће вам се судити“ (Мт. 7, 2).

Зато молим, убеђујем и преклињем да се одвикнемо од те глупе навике. Свештенике, о којима рђаво говоримо, нећемо никако повредити, не само ако кажемо лаж него и истину, јер фарисеј ни у чему није повредио цариника, него му је донео корист, мада је говорио неправду; саме себе подвргавамо крајњој беди; тако је и фарисеј у самог себе гурнуо мач и отишао, задобивши смртоносну рану. Да се и нама не би исто догодило, уздржимо неуздживи језик. Ако је фарисеј, карајући цариника, примио осуду, како ћемо се ми који ружимо своје оце — свештенике — оправдати? Ако је Марија, која је једном оклеветала свог брата, примила такву казну, каква је нама нада на спасење када сваки дан своје старешине обасипамо безбројним клеветима? Нека ми нико не каже: па то је, ипак, био Мојсеј; јер и ја могу одговорити да је и оно била Марија! Уосталом, да буде јасније: чак и када би свештеници заслужили осуду, опет ти немаш право да њихов живот нападаш осудама. Послушај шта Христос каже о јудејским старешинама: „На Мојсејеву столицу седоше књижевници и фарисеји. Све, дакле, што вам кажу да држите, држите и творите; али по делима њиховим не поступајте, јер говорс, а не творе“ (Мт. 23, 2—3). Шта је горе него када се губи достојанство код својих ученика Али, не обазире се на то, Он их није лишио достојанства, нити их је презрео пред потчињенима и то је правично. Јер, када би потчињени добили такву власт, тада бисмо видели како би они све лишили власти и скинули са престола. Зато је и апостол Павле, корећи јудејског првосвештеника, рекао: „Тебе ће Бог бити, зиде окречени! И ти седиш те ми судиш по закону, а насупрот закону заповедаш да ме бију!“ (Дела 23, 3) — и чувши речи некојих који около стајаху: „Зар првосвештеника Божијега вређаш?“ — желећи да покаже какву је част и уважавање потребно дати претпостављеноме, шта је рекао? — „Не знадох, браћо, да је првосвештеник“ (Дела 23, 4—5). Зато и Давид, ухвативши безаконог Саула, спремног на убиство и достојног тешке казне, не само да му је поштедео живот него је спречио себе да против њега каже реч увреде; образлажући узрок тога, рекао је: „Јер је Помазаник Господњи“ (I Цар. 24, 7).

И не само на основу овога но и на основу других догађаја може се јасно видети колико је потчињени дужан да буде далеко од тога да исправља свештеника. Тако је некада при враћању Ковчега, када су неки од потчињених видели да се он накривио и да ће пасти, придржали, на лицу места их је сустигла казна и пали су мртви, убијени Господом. Међутим, они нису ништа лоше учинили; они нису искривили Ковчег, него исправили када се накривио и скоро пао. Но, да би се ти потпуно убедио у достојанство свештеника и у то да потчињеном човеку, мирјанину, није дозвољено исправљати таква дела, Бог их је усмртио међу мноштвом народа, застрашујући све великом силом и опомињући да се никад не приближе недоступним предметима свештенства. Уствари, ако би сваки, под изговором да исправља лоше учињено, себи почео присвајати свештеничко достојанство, никада не би престале тежње за

исправљањем и све би се међусобно помешало, да више не бисмо разликовали ни старешину, ни потчињенога.

Нека нико не мисли да ја ово говорим за осуду свештеника; — по Божијој благодати, као што и ви знате, они показују велики удео и часност у свему и никоме и никада нису дали повода за њихову осуду; — него вам говорим због тога да бисте ви знали да ако можда имате срдите оце, свештенике, и тешке учитеље, и тада није безопасно и нештетно у односу на вас да их карате и хулите на њих. Јер, ако о телесним родитељима један мудрац каже: „Ако и разум губе, опрости им“ (Сир. 3, 13); — јер шта им ти можеш узвратити за оно што су ти дали? — онда си много више дужан да сачуваш тај закон у односу према духовним оцима; сваки треба да испита и увиди свој живот, како у онај дан не бисмо чули: „Лицемере, зашто видиш трун у оку брата својега, а брвно у оку своје не осећаш“ (Мт. 7, 3)? Само је лицемерима својствено да пред народом и пред свима љубе руке свештеницима, додирујући им колена, молећи их да се моле Богу за њих, да траже крштење и долазе пред њихова врата; а код куће и на трговима ове служитеље и вршиоце таквих блага за нас обасипају безбројним клеветама или се слажу и одобравају онима који их прекоравају. Ако отац — свештеник — уистину није добар, зашто га онда сматраш достојног за служитеља страшних тајни? Ако ти се пак чини да је достојан вере, служитеља тајни, због чега допушташ да га други псују и не затвараш им уста, или пак не изражаваш своје незадовољство, не негодујеш и тиме заслужиш и добијеш велику награду од Бога и похвалу од самих хулитеља! Јер и они, макар били хиљаду пута дрски, ипак ће те хвалити и одобравати твоје залагање за оце; напротив, ако ми не будемо чинили тако, сви ће почети да нас осуђују, па и сами хулитељи. Није само ово жалосно, него и то што ћемо и на Суду бити подвргнути тешкој осуди.

Ништа толико не штети Цркви као ова болест: као што тело, које није на одговарајући начин повезано нервима и заштићено, трпи многе болове, тако и цркве, које нису повезане крепким и нераскидивим везама љубави, искушава мноштво борби, појачава Божији гнев и даје повода многим искушењима. Зато, да тога не би било и да не бисмо и ми гневили Бога и умножавали наше невоље, навлачећи на себе неизбежне казне, и да не бисмо живот оптерећивали тугом, преокрећемо наш језик на благосиљање, свакодневно преиспитујући наш живот и не осуђујући живот других. Ономе који тачно зна и оно што је тајно, јер ћемо на тај начин осуђивати своје грехе. Чинећи тако, избећи ћемо геенски огањ. Јер, као што се они који разабарају туђе грехове ни мало не брину о својим сопственима, тако ће и они који не испитују туђе животе много више пажње посвећивати својим преступима; а размишљајући о њима, и осуђујући их свакодневно, очекујући од себе самог казну за њих, имаће према њима кротког Судију. Ово и апостол Павле наговештава када каже: „Јер да смо сами себе испитивали, не бисмо били осуђени“ (од Господа) (I Кор. 11, 31).

Научимо свој језик на узду да не износи брзоплето све што је у души, да не напада браћу и не угризамо и ждеремо једни друге. Од

оних који једу тело много су гори они који то чине речима. Први једу тело зубима, а други речима гризу душу, наносе рану добром гласу — рану неизлечиву. Због тога ће се они подвргнути већој осуди и муци, него први. И неће само због тога онај који прекорава бити лишен опроштаја, него и из разлога што је неспособан да пронађе ни правичан, ни неправичан изговор за свој порок. Сви други греси, па и неосновани, имају свој разлог, на пример: блудник се руководи похотом, лопов жели да прибави богатство и избави се од беде, човекоубица удовољава гневу; а оговарач не може имати никаквог изговора. Налази ли он, реци ми, богатство у новцу? Какву пожуду задовољава? Никаквог другог повода нема, сем зависти. Нема ни правичног, а ни неправичног изговора. Зато се и лишава сваког опроштаја. Желиш да оговараш? Предлажем ти онда бољи предмет. Ако желиш да клеветаш, чини то са својим гресима. „Опомени ме, каже пророк, да се судимо, казуј да се оправдаш“ (Ис 43, 26). Видиш ли оговарање које доноси венац, похвалу и оправдање? И још: „Праведан се чини ко је први у својој распри“ (Приче 18, 17) — судећи себе самог, а не другог. Будеш ли оговарач другог, бићеш крив; а себе самог, бићеш овенчан. Да би знао колико је велико благо нападати своје личне грехове, речено је: „Праведан се чини ко је први у својој распри.“ Ако је такав праведник, како је тек опадачима? А ако је он опадач, како ли ће бити праведнику? Праведник не подлеже оговарању. А да би знао да и грешник кроз оговарање својих грехова постаје праведник, речено је: „Праведан се чини ко је први у својој распри.“

У суду постоје две стране: једна су потказивачи и друга — потказани; једна — тужиоци, а друга окривљени; једна који окривљују, а друга — тужени; почетна реч припада туженоме, невиноме. Но, овде је обратно. Ти, који оптужујеш, уграбио си почетну реч да би се показао невином, не сачекавши да чујеш окривљеног. Ако би твоја оптужба и била тачна, ипак, пре но што чујеш било шта од окривљеног, сам окриви своје грехове. Језик је оштар мач, али не служи да бисмо друге клеветали, но смо дужни да опишемо сопствене трулежне ране. Ако желиш да сазнаш због чега су праведници обично кривили не друге, него себе, послушај апостола Павла: „Захваљујем Христу, Исусу, Господу нашем, који ми даде моћ, што ме за верна прими, поставивши на служење мене који сам раније био хулник и гонитељ и пркосник.“ (I Тим 1, 12—13). Видиш како он себе самог описује? И још: „Христос Исус дође у свет да спасе грешнике од којих сам први ја“ (I Тим 1, 15). И опет на другом месту вели: „Нисам достојан назвати се апостол, зато што гоних Цркву Божију (I Кор 15,9). Видиш ли како он непрестано криви самог себе? Знао је он каква корист долази од тога, знао је да то доноси оправдање. Када је било потребно да сам себе криви, чинио је то немилосрдно; а када је видео да било ко осуђује туђе пороке, погледај са каквом је строгошћу затварао таквоме уста: „Зато не судите ништа пре времена, докле не дође Господ, који ће и осветлити што је сакривено у тами и објавити намере срца“ (I Кор 4, 5). Препусти суд Ономе који познаје и тајне срца. Ако би ти, по своме мишљењу, тачно знао дела твог ближњег, ипак је твој суд погрешив. „Јер ко од људи зна, каже апостол, шта је у човеку, осим духа човекова, који је у њему“ (I Кор 2, 11).

Колико је много презрених и неважних који су заблистали светлије од Сунца? Колико је много великих и славних који су се показали као прах и гроб окречени? Јеси ли чуо како Павле сам себе осуђује, силом и строгошћу, непрестано спомињући грехе, за које није подлегао осуди? Јер, он је био хулник, гонитељ и противник крштења, а крштење је изгладило те грехе; но, он их се опомиње, не због тога што је био дужан за њих да пружи одговор, него да би показао Божију човекољубивост, којом га је Бог, од гонитеља учинио апостолом. Ако се он сећа изглађених грехова, тим пре смо ми дужни да мислимо на грехове учињене после крштења. Какво ћемо извиниће или оправдање имати када је он непрестано говорио о делима која не подлежу осуди, док ми не спомињемо ни оне за које ћемо бити дужни пружити одговор, него, превидевши личне пороке, водимо бригу о туђима. Послушај шта каже апостол Петар: „Изиђи од мене, Господе, јер сам човек грешан” (Лк. 5, 8). Послушај како и апостол Матеј осуђује свој пређашњи живот, називајући себе цариником и не стидећи се гласно да осуди своју ранију заблуделост (Мт 9, 9—13).

Труди се да немаш ништа после крштења за шта би могао бити осуђен. Апостоли спомињу раније, поучавајући нас да не чинимо никакве пресуде о туђим пороцима, но да се стално трудимо, мислећи на своје. Не постоји ни једно друго лекарство за исцелење од грехова сем непрестаног сећања на њих и упорног њиховог осуђивања. Тако се цариник избавио од безбројних грехова, рекавши: „Боже, милостив буди мени грешноме” (Лк. 18, 13). Тако се фарисеј лишио сваког искупљења што је удаљио мисао од својих безакоња и почео осуђивати васељену, рекавши: „Нисам као остали људи: разбојници, неправедници, прељубници или као овај цариник” (Лк. 18, 11). Зато и апостол Павле опомиње: „А сваки нека испита своје дело, и тада ће сам у себи имати похвалу, а не у другом (Гал. 6, 4). Желиш ли да чујеш како су и у Старом завету праведници осуђивали сами себе? Слушај, и они слично говоре. Давид каже: „Усмрдеше се и загнојише се ране моје од безумља мојега” (Пс. 38, 5). А Исаија вапије: „Јаох, мени! погибох, јер сам човек нечистих усана” (Ис. 6, 5).

Три младића, налазећи се у пећи и предајући, Бога ради, своја тела смрти, прибројали су себе крајњим грешницима и говорили: сагрешисмо и безаконовасмо; и шта је после тога било чистије и светлије од њих? Ако су и починили неки грех, сила пламена их је ослободила. Али они нису гледали на своја добра дела него на грехове. Тако је и Данило после боравка са лавовима и безброј претрпених патњи — осудио самог себе, а не друге. Зато што свако који криви друге гневи и жалости Господа, а који криви самог себе умилоствљује Га и орасположава према себи; таква самоосуда уствари чини праведника још праведнијим, а грешника избавља из осуде и удостојава га опроштаја. Знајући то, бринимо се о својим, а не о туђим грешкама, испитујмо своју савест, мислимо на свој живот, испитујмо сваки наш грех, и не само да не треба да оговарамо него ни да слушамо оне који оговарају друге. Јер и за слушање је одређена највећа казна: „Не износи лажних гласова; не пристај са безбожником да сведочиш криво” (Исл. 23, 1). Није речено: не веруј безбожнику, него не пристај са њим; огради своје уши, спречи слушање, покажи да и ти ништа мање непријатно-

сти осећаш према опадачу као и он према ономе кога оговара. Подражавај пророка који каже: „Ко тајно опада ближњег својега, тога изгоним” (Пс. 101, 5). Није рекао: нисам му поверовао или нисам обраћао пажњу на његове речи, него сам га изгонио и прогонио, као непријатеља и противника.

Постоје људи који се теше сујетном утехом, говорећи: Господе, не узми ми ово за грех; јер сам дужан да одговорим на оно што сам чуо. Чему оваква правдања! Ћути и бићеш ослобођен кривице; ништа не говори и бићеш ослобођен од страховања. Због чега сам на себе навлачиш неспокојство и пред Богом и пред људима? Зашто сам себе чиниш подложним оптужби? Зашто сам на себе стављаш најтеже бреме? Зар ти није довољно што мораш давати одговор за сопствене пороке, него наваљујеш на себе још и туђе? Залудно је такво оправдање; јер нећеш бити одговоран само за оно што си чуо него ће ти се и прекор убројати; када нешто чујеш, ако не будеш ћутао, онда нећеш само одговарати за чујно, но и за кућење. „Јер ћеш због својих речи бити оправдан и због својих речи бити осуђен” говори Господ (Мт. 12, 37). Ово је за оне који куде и прекоревају. Јер, онај кога оговарају не трпи никакву штету и увреду; напротив, ако је оно што о њему говоре лаж, биће још награђен; а ако је и истина што се прича, опет он не трпи увреду од твога оговарања. Судија ће њему на Суду приговорити и судити, не на основу твога празнословља. Ако је могућно рећи нешто зачуђујуће, онај који великодушно трпи оговарање има већу корист, слично царинику; а који оговара, ма то било и правично, веома ће много себи наудити. Није потребно доказивати да ће он погинути, уколико клевете; али је очигледно и то, ако и истину говори, сам себи одређује најстрашнији суд, пошто преноси нечастивости свога ближњег, постајући тако узрочник саблазни, јер износи грехе ближњег и свима открива оно што би требало прикривати. Јер ако ће онај који саблазни једнога примити неизбежну казну, чему да се нада онај који саблажњава многе рђавим гласовима и причама? И фарисеј није лагао, него је говорио истину о себи, називајући цариника цариником, али је свеједно био осуђен.

Зато, знајући ово, избегавајмо оговарања. Нема тежег, а истовремено и лакшег, греха од овога. Зашто? — Зато што њега много брже чине од било ког другог и он врло брзо осваја човека. Остали грехови изискују и време, и трошак, и помоћника, и ишчекивање и, врло често, услед временског трајања, остају неизвршени. На пример, уколико неко одлучи да изврши убиство, да отме или украде, потребно му је много претходног размишљања и брига, и због отежнутости човек врло често изгуби свој гнев и напушта порочну мисао и хтење, не извршавајући то зло дело. Код оговарања није тако, па ако нисмо довољно опрезни, лако се у тако шта упуштамо. Није нам потребно ни време, ни ишчекивање, труд, нити планирање, да бисмо нешто лоше рекли; довољна је само одлука, и жеља са истог часа извршава јер је за извршење потребан само језик. Зато, ако је ово брзо зло, ако се овај грех брзо прихвата и ако за њега следи тешка казна и мучење, а никаква корист ни мала ни велика, онда хитно избегнимо ту болест, не разносимо него чувајмо туђе пороке и саветујмо оне који их чине, јер тако и Господ

заповеда: „Ако ли згреши брат твој, иди и покарај га међу собом и њим самим” (Мт. 18, 15). Исцелењу много више доприноси ако је укор тајни. Нећемо растрзавати, нити разједати туђе ране; нећемо следовати мувама, него ћемо подражавати пчелама. Муве слећу на ране и разједају их; пчеле лете по цветовима. Зато ове последње праве мед и саће, а прве причињавају телу бол: ове су одвратне, а пчеле — пријатне и жељене. Управљајмо своју душу да лети по лугу светитељских врлина, непрестано ширећи миомирис њихових подвига, а ране својих ближњих не разједајмо. И ако видимо људе који то чине оговарањем, зачепимо им уста, задржавајмо их страхом од казне и опомињимо их на сродство са браћом. Ако ништа од овога не послушају, назовимо их мувама, како би их, иако је понижење, ово звање задржало од глупавог занимања, те да би, оставивши га, и они све време искористили на размишљање о личним пороцима. Тако ће и они који су пали устати, присетити се својих необелодањених грехова и непрестано размишљати о њима, лако их напустити. А када на тај начин буде исправљено цело тело наше Цркве, бићемо у стању да свом пунотом уђемо у Царство небеско, којег нека се удостојимо сви ми, благодаћу и човекољубјем Господа нашег Исуса Христа, кроз Којег и са Којим, Оцу, заједно са Светим Духом, слава, сада и увек и у векове векова. Амин.

Са руског превео
презвитер Миливој Р. Мијатов

S u m m a r y

Priest I. Zhilov

THE TEACHING OF ST. JOHN CHRYSOSTOM ON THE SIN OF CONDEMNING OTHERS

The author gives here a survey of St. John Chrysostom's moral counsels on *restraining* our own tongue, according to the Lord's commandment »*judge not, that you be not judged*«.

He especially points out that laymen commit a grave sin when they calumniate their spiritual fathers.